

Week van 15 tot 21 augustus 1964

Een roman door
Abraham HANS

Nr. 9

ONZE WEKELIJKSE
AFLEVERING PRIJS 3 F

HET WOUD VAN HOUTHULST

- Vader, och Here, vader. Als een kreet klonken die woorden over 't hof

Onze Wekelijkse Aflevering

Abonnementsprijzen : 6 maanden : 10 F : 3 m. : 30 F : 6 m. : 60 F : 9 m. : 90 F : 12 m. : 120 F

Postchequerekening nr 88.61

Uitgeverij J. Hoste N. V.

Em Jacquemainlaan 105 Brussel 1

Verantwoordelijke uitgever :

M. Stijns, Kunstlaan 20 Brussel 4

KORTE INHOUD

Martha Legein en Frans Hoornaert, uit Houthulst in West-Vlaanderen, trouwen enkele dagen voor de eersten wereldoorlog. Frans is opgeroepen en vertrekt dadenik na de bruiloft om zijn compagnie te vervoegen. Gust Legein, Martha's broer, meldt zich aan als vrijwilliger. Hun jongste zuster Bertha, is bevriend met een Duitser, Fried genaamd, welke zich wanneer het oorlog geworden is, in het bos verbergt. De rijke landeigenaar, Mijnheer Desmedt, een theaterliefhebber, brengt Bertha's hoofd op hol met zijn geschenken en mooie woorden. Martha vertrekt met haar schoonvader en Jozef Lauwe, een dorpsgenoot, naar Aarschot, om Frans te bezoeken. De Duitsers zijn daar en plunderen de huizen en steken ze in brand na honderd en vijftig gezelschapsleden gefustileerd te hebben. Het drietal tracht te ontkomen zonder Frans te hebben gezien. Baron Zweder van Hooglinde vraagt aan boer Legein of Bertha op het kasteel mag komen wonen als gezelschapsdame van de barones. 's Nachts klopt Fried aan Bertha's venster en verwijt haar dat ze hem niet meer bezoekt in het bos.

Ze gelukt erin Fried te laten vluchten en wordt 's anderendaags door haar moeder naar 't kasteel Hooglinde gebracht. Maar helemaal gerust is Bertha nog niet. Dokter Deblauwe is gevonden met een messteek in de schouders en Bertha heeft het mes erkend als dat van Fried. Intussen zijn Martha, boer Hoornaert en Jozef Lauwe teruggekeerd van Aarschot en vertellen hun wedervaren. Angèle Debruin, de verloofde van Gust Legein, komt op een avondwandeling de eerste ulanen tegen. De Duitsers besluiten te overnachten op de hoeve van boer Debruin.

's Anderendaags worden ze aangevallen door Belgische vrijwilligers, er vallen zes doden, de anderen worden gevangen genomen. Baron en barones Zweder van Hooglinde nemen de vlucht en laten Bertha als bewaakster van 't kasteel achter. 's Avonds verrast Fried haar op haar kamer.

De Duitser dwingt haar onder bedreiging voor hem te spioneren, hetgeen zij uit angst belooft te zullen doen. Op weg naar het dorp ontmoet zij Mijnheer Desmedt.

Zij verwittigt hem dat Fried hem wil doden en Desmedt besluit te vluchten. Het Belgisch leger trekt achteruit en de Duitse troepen bezetten het dorp. Fried heeft nu zijn Duits uniform van officier aantrokken en wandelt uitdagend door de straten.

- Wat wilt gij ?
- Moordenaar ! Ja, ge zijt ook een van de Duitse moordenaars. Mijn vader ligt daar in huis. Durft ge komen zien ! Zeg, durft ge !
- Heb ik hem gedood ?
- Waarom kwaamt ge deze morgen dan niet om te zeggen dat vader niets misdaan had ? Ge hebt lang genoeg onder ons gewoond, om het te weten. Waarom komt ge nu, lelijke spion.
- Had ik het kunnen beletten, 't zou niet gebeurd zijn. Ware ik maar hier geweest.
- Fried voelde zich niet op zijn gemak. Hij had gemeend dat de troepen reeds op Steenhove zouden geweest zijn en nu stond hij hier alleen en zag hij menig verbitterd gelaat.
- Ja, ja, zo worden we verkocht door mannen die ons brood aten, klonk het eensklaps.
- 't Was Loden, de boskanter, die het riep.
- Eerst wonen zij bij ons en huichelden ze vriendschap, hernam hij, en dan wijzen ze hun soldaten de weg. En nu overpeinst hij al, hoe hij zich op mij zal kunnen wreken. Maar 'k zeg toch wat er op mijn hart ligt. 'k Zwijge voor Fried niet.
- Moest ik man zijn, hij bleef daar niet staan hernam Nele Dezutter. Ha nee, hij zou geen tijd hebben om op zijn soldaten te wachten.
- De Boskanters hebben een grote mond, riep een oude vrouw. Als er vreemdelingen in de herberg komen waar een dochter is, slopen de boskanters al gauw binnen. En dan is het : « Vriend, hoe ver woont ge van hier ? ». Dan zetten ze de deur open en vragen : « Zoudt ge het niet in minder tijd kunnen doen ? ». Maar nu staan ze daar met de handen in de zakken, hé Loden ?
- M'n ziele Gods, z'n doen ! riep de jonkman, en eensklaps gaf hij Fried een flinke klap. De Duitser dreigde dadelijk met zijn revolver.
- Wat met mij geschiedt, zal duizendmaal op het dorp gewroken worden, zei hij luid.
- Burgemeester Vermeulen kwam uit het gemeentehuis toegelopen.
- Kom mee ! vroeg hij aan Fried.
- Nee ! tierde Loden. Hij is mijn.
- Laat hem niet ontsnappen ! kreet Nele Dezutter. Ha, burgemeester gij beschermt hem. Hebt ge 't nu al vergeten, hoe ze mijn arme vader vermoordden.
- Meiske, ga naar huis. Mensen, houdt u rustig, smeekte boer Vermeulen. Fried, kom in 't gemeentehuis.
- De Duitser liep snel de herberg binnen.
- Ja, zo zal het nu zijn, tierde Loden. De groten helpen de Duitsman.
- Gij peinst toch nog aan mijn vermoorde vader, zei Nele. Ha, als ik bij 't doodsbedde zit, is er een verlangen in mij om vader te wreken. Als ik u nodig heb, Loden, mag ik u dan roepen ?
- Altijd, Nele ! Hier, mijn hand er op.
- Komt ge mee een gebed lezen bij vader ?
- Ja...
- Samen stapten ze heen.
- We mogen zelfs de kerklantaarn niet uithangen, kloeg het meisje.
- En wenst ge dat ?

- Ja...
- Goed, ik zal ze halen.
- O, wilt ge ! 't Is nu juist of we vader ere te kort doen en het geen kristelijke dood is.
- Ehwel, wacht even, Nele. 'k Ga naar de koster.

De Boskanter kwam bij Jan Dierckx, die te Steenhove 't kosterambt uitoefende, en winkel hield. Jan Diercks was een brave man, maar een grote babelaar, die bij al de kwezels van 't dorp om zijn nieuwtjes en opmerkingen in groot aanzien stond. Moed had hij echter nooit betoond en al weken droomde hij angstig van de Duitsers.

- Koster, ik kom om een lantaarn, zei Loden, toen hij de deur van 't winkeltje opengestoken had. 't Is voor Dezutter.
- De lantaarn ! herhaalde de koster. Neen, ik mag ze niet geven.
- En waarom niet...
- De Duitsers zouden 't verkeerd kunnen uitleggen.
- De sjampetter moet daar zeker als een heiden over aarde.
- 't Is mij verboden...
- En ik zeg, dat er een lantaarn aan zijn deur zal hangen ? Geeft gij hem, ja of neen !
- Neen...
- Goed ! Boskanters laten zich niet zo gemakkelijk van hun gedachten afbrengen.
- Ga naar de pastoor ! Maar die zal de lantaarn ook niet geven.
- Zie, dat ge maar geen beroerte krijgt van benauwenis.
- Loden ging heen.
- Een Boskanter is zo rap niet verlegen, mompelde hij. Ha, kostertje, ge wilt de lantaarn niet geven ?

De jonge man sloop om de kerk heen en stapte naar de sakristie. Met een steen drukte hij zich door de opening naar binnen. Op een schab stonden enige lantaarns.

- De grote moet ik nu hebben, zei Loden. En ze zal aan Dezutters deur branden, al kwamen er een miljoen Duitsers.

Langs dezelfde weg keerde de jonkman terug en enige ogenblikken later was hij bij Nele.

- Hebt gij er een ? vroeg het meisje.
- Van eigen !
- Ha, ik bedank u. Vader mag toch wel zijn eer hebben.
- Hebt ge een kaars ?
- Ja, ik nog enige gewijde ...Moeder ligt ziek in bed. Maar ze zal blij zijn, als ik 't haar zeg, dat de lantaarn toch uithangt.

- Ze zal van eigen uithangen en seffens ook !

En inderdaad, enige ogenblikken later gloorde naast de deur de kaars, die aan de dorpelingen en voorbijgangers verkondigen moest, hoe daar binnen een dode lag. 't Duurde niet lang of er werd geklopt. Loden opende de deur. Het was de burgemeester

- Waar is vrouw Dezutter ? vroeg hij.
- Ziek te bed...
- En Nele ?

- Die bidt bij haar vader. Maar zeg uw boodschap maar tegen mij. 't Is voor de lantaarn ?

- 't Is van eigen voor de lantaarn. Die moet weg.

- En waarom ?

- Elk ogenblik kunnen de Duitsers komen.

- Laat ze komen.

- Als ze licht zien, gaan ze seffens aan spionage peinzen.

- Zeg hun dan, waarom die lantaarn brandt.

- Precies of ze nog al naar redelijke taal luisteren. En ook, ik ga daar zo lang niet over klappen. 'k Ben burgemeester en verantwoordelijk voor de rust en de orde. Ik beveel het dus : haal die lantaarn in.

- En ik zeg, dat ze blijft hangen.

- Waar moet gij u mee ? Ge woont hier toch niet.

- Maar ik let op die lantaarn !

De koster kwam nu ook naderbij.

- M'n ziele, hij heeft de lantaarn uit de sakristie gestolen ! riep hij.

- Gestolen ? Gehaald !

- En de deur was toe...

- 'k Heb een ruit stuk geslagen. Als gij allemaal davert van benauwdheid is 't goed dat er nog iemand wat durft doen. Fried, de spion, de verrader, wordt mardjie door onze overheid beschermd. Een christelijk mens ligt daar vermoord op z'n bedde en hij zou nog zijn laatste eer niet mogen hebben.

Vermeulen stampvoette van kwaadheid.

- Koster, neem die lantaarn mee ! zei hij.

- Koster, blijf er met uw pikfels af ! riep Loden.

- En toen de kerkbediende toch 't bevel van de burgemeester wilde uitvoeren, kreeg hij zo'n geduchte stoot, dat hij bijna achterover tuimelde.

- Zult ge 't mij ook beletten ? vroeg Vermeulen.

- Zo zeker als dat ik hier sta.

- Maar wees nu toch redelijk. Als de Duitsers spionage menen te ontdekken, halen ze beestigheden uit. Ge kunt heel de parochie in gevaar brengen.

- Dat is flauwe klap van een benauwerik.

- Als ik van u was, zou ik een heel eind ver weg gaan. Ge hebt al een vijand...

- Fried ?

- Ja... En die is straks hier misschien baas.

- Niet als gij hem uit het gemeentehuis joeg ! Dan zal ik eens met die loerder afrekenen. Maar neen, Fried zit al een flesje Rodenbach te drinken en misschien nog wel getrakteerd door onze burgemeester en sekretaris.

- Ik ben voorzichtig...

- Aan de Boskant noemen ze dat laf...

- Zwijg gij van lafheid ! Als ge een man waart, stond ge in 't leger.

- Dan waart ge me kwijt, hé. Wacht maar, ze zullen ondervinden of Loden een lafaard is.

Eensklaps klonk 't als een angstkreet door de straat : « De Duitsmans ! » Schoten knalden.

- Jozef-Maria, ze zijn daar ! mompelde de burgemeester, en haastig keerde hij naar 't gemeentehuis terug. Loden ging in huis.

- Ze zijn daar, zei hij stil tot Nele. Ze schieten al weer. En hoor ze eens tie-ren en tempeesten.

Plots werd op de deur gebonsd.

- Blijf hier ! smeekte 't meisje tot Loden, die naar voren wilde gaan.

Maar soldaten stormden reeds binnen. Een hoofd verscheen om de deur. De vonkende ogen keken dreigend de jongelieden aan, maar bleven dan rusten op 't lijk.

- Mijn vader, zei Nele.

- Dood ?

- Ja.

- En dat licht aan de deur.

- Voor vader !

De krijgsman kwam nader, legde de hand op Dezutters voorhoofd, trok ze weerschielijk terug en mompelde :

- Jawohl...Dood !

- Gelooft ge 't niet ? vroeg Nele...

- Is dat licht geen spionage ?

- Spionage ! Zie mijn verdriet. Dat licht is voor vader. Er brandt een gewijde kaars in...

De soldaat zei iets tot zijn makkers, die in de gang stonden. De bende trok af. Loden volgde ze. De kerklantaarn lag verbrijzeld op straat.

- De burgemeester had toch gelijk, mompelde de jongeling, maar 'k wilde mijn kop uitwerken. Ze moeten maar zo benauwd niet zijn.

Hij nam het verbogen koperen omhulsel en 't stuk op, en keerde bij Nele terug.

'T GEVECHT IN 'T DORP

De burgemeester was 't gemeentehuis binnengestormd.

- Ze zijn daar ! riep hij.

- De Duitsers ? vroeg de sekretaris.

- Ja.

Fried sprong op. Zijn gelaat verhelderde.

- Gij moet niet vrezen, zei hij goedertierend. Ge hebt mij goed behandeld en ik zal voor u ten beste spreken. Bovendien, als Steenhove rustig blijft, gebeurt er niets. Wij zijn geen barbaren. Maar begrijp het nu goed, dat ge onder de Duitse macht staat en die in alles te gehoorzamen hebt. We hebben vriendschap verkozen. Maar nog eens, wij zijn geen barbaren.

Hij begaf zich naar buiten.

- Mein Gott. Ja, ze zijn daar, onze flinke, dappere troepen, juichte de kerel. Eindelijk is het ogenblik waarnaar ik zo gesnakt heb toch aangebroken.

Enige soldaten zagen hem, sloegen dadelijk de hielen tegen elkaar en de handen tegen 't lijf, en stonden stijf en stram als een beeld. Een officier groette vriendelijk. Fried toonde hem een papier. Beide mannen drukten elkaar dan de hand. Enige dorpingen gingen op de vlucht.

- Dat mag niet ! riep de vreemde officier.

- Mensen, blijft staan ! schreeuwde Fried.

De dorpingen hoorden 't niet of luisterden niet, en snelden verder. De officier gaf zijn mannen een bevel. Schoten knalden en een meisje wankelde, deed nog enige stappen, viel dan voorover te gronde. De anderen ontsnapten. Men zag 't meisje naar een huis kruipen, maar plots lag ze stil. Een man liep

naar buiten en trok de dode in zijn woning. In enkele ogenblikken was 't dorp vol soldaten. Een hogere officier, voor wie ook Fried alleronderdanigst aansloeg, vroeg naar de burgemeester.

Vermeulen verscheen. Fried moest als tolk optreden.

- Van wie was die lantaarn aan een huis in de straat ? vroeg de overste.
- Van de kerk... En Vermeulen wilde de betekenis van het licht verklaren. Maar de officier eiste dadelijk, dat de pastoor en de koster komen zouden. Hij liet beiden in 't gemeentehuis opsluiten en stelde er een wacht voor.
- Burgemeester, ga met enige mannen de toren op ! gebood hij dan.

De soldaten moesten onderzoeken of er niemand boven was. Fried naderde daarna de overste en deelde mee, dat hij een gevaarlijk dorpeling kende, wiens aanhouding zeker nodig was.

- Neem enige mannen en haal hem ! klonk 't bevel. We zullen hem op staande voet fusilleren. Geen zwakheid.

Fried begaf zich met vier soldaten naar Dezutters woning. Hij klopte aan. Nele deed open.

- Wat wilt ge ? vroeg ze.
- La door !
- Moet ge de rust van mijn vermoorde vader nog storen.
- We komen alleen om Loden de boskanter.
- Die is hier niet.

Maar Fried duwde het meisje op zij en liep de kamer binnen, waar de dode lag.

- Herkent ge vader nog ? vroeg Nele honend.

De Duitser antwoordde niet, doch keek onder het bed, trok een kast open en hief zelfs de matras omhoog, waarop het lijk lag, zodat 't lichaam scheef zakte.

- Eerbied voor mijn vader ! riep de dochter.

Fried leidde de mannen naar de andere vertrekken. Ze kwamen ook bij de zieke vrouw.

Maar Loden vond men niet.

Fried trok met de soldaten af. Verlegen kwam hij bij de overste terug.

- Waar is de kerel ? vroeg deze. Het executiepeleton staat al gereed.
- Hij is gevlucht...
- En gij weet niet waar ? Ha, dat is een verzuim. Er klonk toorn in de stem. Neem twintig, dertig soldaten, maar lever mij de zwijnshond over.

Fried werd nu zelf ongerust... Hij droop met een patrouille af... 't was donker geworden.

- De huizen moeten verlicht zijn, zei de kommandant tot de burgemeester, die van de toren terugkeerde. Aan alle ramen zal een lamp gezet worden, en de blinden blijven open. Verstaat ge me ?

- Niet al te wel...
- Zwijnshond, dan zal ik u een maand naar een Duitse kazerne sturen om Duits te leren. Wie kent hier Duits.
- De oppermeester...
- Haal hem, lelijke ezel. Hij moest hier al staan.

De hoofdonderwijzer kwam, maar was in 't geheel niet ingenomen met Vermeulens aanbeveling.

- Kent gij Duits ? vroeg de officier.

- Een beetje...

- Goed ! Gij blijft bij mij als taalman.

Dan herhaalde hij zijn bevel over de verlichting... Maar eensklaps knetterden geweren...

- Fransozen ! riepen soldaten. Kogels floten reeds door de straat. De officier vloekte, en liep terug... Dan blies men alarm.

De kommandant wees enige huizen aan.

- In brand ! gebood hij. We moeten licht maken.

Enige soldaten wierpen pastille's naar binnen en in een oogwenk stonden de woningen in lichte laaie. De mensen vluchten schreeuwend heen. Machinegeweren werden opgesteld en tiktakten onophoudend. In 't schijnsel der vlammen, die laaiend van dak tot dak liepen, zag men de glinsterende kurassen van Franse dragonders. Nu en dan tuimelde er een ruiter van zijn paard of het paard zelf stortte angstig hinnikend te gronde.

De geestelijke bevond zich alleen in een opperkamertje. Jan Dierks lag geknield te gronde, de armen wijd uitgestrekt en bad zoveel hij maar kon en daartussen jammerde en kloeg hij.

- Zie eens, 't brandt ! riep de burgemeester ontsteld.

De gloed der vlammen viel naar binnen...

- O, Jozef-Maria... brand ! gilde de koster, nu recht springend. Ze gaan ons hier levend verbranden !

- Maar 't is hier niet.

- 't Zal hier ook komen. Ik loop weg.

Hij snelde in de gang en verdween op de koer, waar nu geen wacht meer stond. Een ogenblik werden de Duitsers door de onstuimig oprukkende dragonders achteruit gedreven. De Fransen bezetten Steenhove en hielpen de burgers de vlammen blussen, want de brand zocht steeds groter prooi. Doch eensklaps begon 't kanon te bulderen. Granaten vielen neer en ontploften met daverend geweld. Hier barstte een muur open, daar stortte een dak in. De Duitsers beschoten 't dorp, en de Fransen, die over geen geschut beschikten, doch slechts een voorhoede vormden om waar ze konden, de oprukkende vijand te bestoken, moesten weer tot buiten Steenhove terugkeren. Toen het eerste morgenlicht doorbrak verdwenen ze op hun paarden in het bos.

Enige dorpelingen vluchtten mee, niet vermoedend hoe dadelijk voor lange jaren tussen hen en hun woning een front zou gelegd worden, een muur van ijzer en staal, van kanonnen en gewere, van levede strijders, welke zich zouden vastklampen aan een morzel grond, een heuveltje, een modderige loopgraaf...

En zo lag het dorpje enige uren als op niemands land... Het geschut zweeg... De Duitsers bleven ten oosten en de Fransen ten westen van de plaats. En tussen hen verbeidden de bewoners angstig hun lot...

BERTHA'S BONDGENOOT

Bertha was op Hooglinde gebleven. Onverschillig verwachtte ze de komende gebeurtenissen... Fried zou wel Duitsers meebrengen. En zij moest dan hun meid zijn. Maar wat kon ze doen ?

Eensklaps werd er gebeld. Wat later riep de portier 't meisje.

- Er is hier iemand om u te spreken, zei hij. Hij wil niet weggaan.

- Stuur hem naar boven.

Zware stappen klonken op de trap en toen stond een boerenzoon verlegen op le brede gang.

- Gij zijt Leon Wouters ? vroeg Bertha.

- Ja...

Kom hier binnen en zet u neer...

De jongeling scheen nu nog bloder.

- 't Is hier toch schoon, merkte hij op. Ge zoudt benauwd zijn op dat schoon apijt te stappen.

- 't Dient er toch voor... Maar wat is er nu, Leon ?

- Ik moest al lang wat zeggen, maar ik durfde niet.

Bertha ontstelde. Zou Wouters iets weten van wat zij zo angstig verborgen wilde houden ?

- Ge zijt hier toch maar alleen, hernam Leon.

- Ja...

- En de Duitsers zullen komen en ook hier. Zie, ik heb heel de nacht aan u liggen denken.

- Aan mij ?

- M'n ziele, ja... en 'k kon er niet van slapen. Zo eendelijk op dit kasteel. En dan die sloebers. En Fried is er bij... Ja, Fried vooral.

- 'k Weet het...

- Hij liep voor de oorlog achter u.

- Wij verkeerden een beetje.

- Maar nu niet meer !

- Neen, hij is een Duitser, hé ?

- Juist... Maar als hij u nu geweld aandoet ? O, die loeders durven alles. Denk maar eens aan de sjampetter. Ha, Bertha, vroeger was ik jaloers van hem.

- Van Fried ?

- Ja, want ik zag u ook gaarne. 'k Was een ezel. 'k Heb het mij dikwijls verweten, dat ik zweeg en een ander met u liet weglopen. Maar als ik u afwachtte, om te spreken, werd ik altijd zo aardig en als ik u zag liep ik weer weg. Maar nu kan ik niet zwijgen.

- En wat zoudt ge dan willen !

- Dat ge hier wegging. En dat ge met mij wilde verkeren. En bij alle heiligen, dan moest Fried eens proberen u aan te raken.

Eensklaps begreep Bertha, hoe ze in deze eenvoudige jonkman een helper vinden zou, die voor haar alles wilde doen. Onwetend kon hij haar bondgenoot zijn in de strijd tegen de tyran, die haar als meid, als slavin gebruikte.

- Wel zo, Leon, zei ze glimlachend, komt ge daarvoor ?

- 'k Kon 't niet laten !

- Dat is braaf ! Ja, ik voelde het wel, dat ge me gaarne zag. En 't verwonderde me, dat ge nooit sprak. Ik had geen neen gezegd...

- Ge had geen neen gezegd ? O, ezel, stomme ezel, die ik was. Maar 't is nog niet te laat, Bertha !

Het meisje keek Wouters aan.

- Wilt ge met mij verkeren, vroeg deze heftig.

- Ja, Leon...

Ze stond op en nam zijn hand.

- 'k Zal u ook gaarne zien, hernam ze. Maar ge zei nooit wat. En dan kon ik toch ook niet spreken...

Zijn lang opgekropt gevoel, dat onder hevige jaloezie geleden had, moest zich nu uiten en eensklaps trok de kloeke jongeling het ranke meisje tegen zich en kuste haar wild op de mond.

- 't Is of ge me in de hemel steekt, zei hij dan. En m'n ziele, dat Fried maar eens naar u kijkt.

- Maar ge moet toch voorzichtig zijn. Anders vermoorden ze u en dan ben ik u kwijt.

En nu kuste ze hem zelf en staarde hem weer in de ogen, zodat Leon geheel onder haar invloed en macht kwam.

- Ja, Leon, vervolgde Bertha en ze zette zich naast hem in de zetel, haar lichaam tegen 't zijne gedrukt, ge moet zeer voorzichtig zijn. Ge moogt nooit tegen Fried spreken. En nog aan niemand zeggen, dat wij verkeren. Anders wordt hij jaloers en zou hij u kwaad doen en misschien laten fusilleren en dan word ik ziek van verdriet.

Nu streefde Bertha zijn rode, dikke wangen.

- Ge weet het nu... Ga naar uw hof, en daar zal ik u nu en dan komen bezoeken, fluisterde ze.

- Maar ge gaat toch uit 't kasteel weg.

- Ja, ja... Ge moogt hier nooit komen ronddolen. Heb nu een beetje geduld. Fried zal hier niet blijven en dan gaan we samen uit, dat ieder het ziet.

En zo gaf het sluwe meisje de goedgelovige jonkman haar bevelen... en overgelukkig vertrok Wouters, zeker van haar liefde... die hij nooit had durven vragen... Bertha oogde hem na...

- O, hij zal mij goede diensten kunnen bewijzen, mompelde ze. Als ik wil, Fried, zal ik u laten vermoorden en wegsteken diep in 't bos; ver onder de grond ! Leon is mijn bondgenoot. Leon Wouters, een kerel, die voor mij alles wil doen. Ha, Fried, 't zal hard tegen hard gaan.

Bertha bleef boven... ze wachtte nog geruime tijd. De avond was gevallen. Nog dacht ze er niet aan licht te ontsteken... Eensklaps stond een Duitser voor haar.

- Fried ! riep ze ontsteld.

- Ja, ik ben het... De Fransen hebben mij van de Duitsers afgesneden.

- De Fransen ! Zijn die dan hier ?

- O, verblijd u niet te vroeg ! De Duitsers slaan zich overal door. Die Fransen moeten dood of op de vlucht. Zo lang blijf ik hier. Beneden zitten soldaten.

- Duitsers ?

- Natuurlijk ! We zijn door 't zijpoortje binnengeslopen. Niemand heeft ons gezien. Morgen zijn wij weer vrij... Zo lang zorgt gij voor ons.

- Ik moet wel.

- Juist ! En tracht niet ons te verraden. 't Zou u gemakkelijk vallen. Maar stel eens, dat de Franse dragonders komen, en ons gevangen nemen... En ik zeg dan, op u wijzend : die heeft mij twee maanden verborgen en voor mij

gespioneerd... Zeg, wat zullen ze dan met u doen. Dan zetten ze mij tegen de muur, maar Bertha er nevens.

- Och, al praat die niet nodig is.
- Als ge 't maar begrijpt.
- Wat wilt ge nu ?
- Eten voor mijn mannen.
- Waar zijn ze ?
- In de kelder ! Maar ik heb de wijnkelder afgesloten. Ze moeten niet dronken worden. De wijn van de baron zullen we wel later proeven... Geef nu brood, hesp en koffie, zorg dat de portier niets merkt. En straks kunt ge dan nog eens gaan vernemen hoe het met de Fransen staat.

Bertha antwoordde niet meer en ging heen.

- Had ik nu maar meer mannen dan viel vannacht de Fransen in de rug aan, mompelde Fried. Maar nu is het te gewaagd. 't Zou anders een stout stukje zijn, en mijn naam verheffen, vooral nu die Loden onvindbaar is. Wacht, Bertha kan ook naar die vervloekte Boskanter eens vragen.

De Duitser opende 't raam. Hij hoorde in de verte 't geweervuur. Vlammen verlichten de hemel, 't kanon bulderde.

- Dat is 't onze, mompelde Fried. Ha, als ons geschut meespreekt, moeten de Fransen wijken. Tegen onze kanonnen kan niemand.

De kerel bleef een wijle luisteren. Na een kwartier keerde Bertha terug.

- 't Eten is gereed, zei ze.
- En waar is de portier ?
- Die zit in zijn huisje.
- Blijf dan maar boven. Ik zal mijn mannen wel bedienen. Of neen, ga naar buiten. Twee dingen wil ik weten... Eerst of er veel Fransen zijn en dan waar Loden de Boskanter is. Verstaat ge me ?

- Ja.. Ik ben niet doof.

- Ga dan. En denk aan mijn waarschuwing.

Bertha sloeg een doek over 't hoofd en vertrok. Ze was tevreden toch even van Frieds gezelschap verlost te zijn. Ze liep haastig naar 't bos. De wind suiste door de bomen. De bladeren ritselden, maar hier aan de zoom van 't woud stoorde geen ander geluid de stilte.

DE SPEURTOCHT

Boer Legein en zijn vrouw waren opgebleven.

- Ik heb geen rust als ik aan Bertha denk, zei de boerin.
- Ha, ze moest ginder blijven. De fiere mammezel kon niet naar de hofstede meer komen. En daar zit ze nu, alleen in zo'n tijd.
- Ik ga er naar toe.
- En als gij door een kogel geraakt wordt, wat dan ? Wie gaat er u dan helpen.
- Ze vechten aan deze kant niet. 'k Moet om Bertha.
- Ik heb toch Duitsers in de omtrek zien dolen.
- 't Is gelijk, 'k heb geen rust. Ze is daar alleen. M'n harte jaagt van benauwdheid.

- En ik kan haast geen weg met mijn hinkpoot. Dat ik het ook juist in deze tijd moest krijgen. Maar 'k zal toch naar Hooglinde gaan. De verduivelde preutse madam die geen mesthoop meer rieken kon, maar op kussens zitten

moest. En de sjampetter mocht er niet omgaan. De arme Dezutter, ligt ook al op zijn doodsbed.

Legein stond op.

- Neen, 'k Kan toch niet, zei hij pijnlijk.
- Ik zal gaan...
- Vraag het aan Martha ook. Bertha brengt ons heel wat last aan.
- Ja, Martha zal meegaan.

De boerin begaf zich naar de kamer van haar dochter. 't Was als een beeld, dat daar geknield lag voor 't pinkend kaarsje, hetwelk een verguld Lieve Vrouw-beeld belichtte... Sinds enige dagen sprak Martha in 't geheel niet meer. Ze had de aftrekkende soldaten ondervraagd telkens en telkens weer, en niets konden ze haar vertellen van Frans...

- Martha, ik ga naar Hooglinde... Om Bertha, zei haar moeder. Vader kan niet... Wilt gij mee gaan ?

De jonge vrouw stond op...

- Ik ben zo ongerust over Bertha. 't Is een schuwe avond. Zijt ge niet benauwd ?

- Wat kan er mij nog meer doen lijden, moeder ? Ik lijd elk ogenblik. Weogen elkaar zo gaarne. We hadden zoveel van ons huwelijk verwacht. Hij verok moedig... En vannacht zag ik hem... dood. O, God, wat kan er mij meer doen lijden ! Kom, we gaan naar Hooglinde. Bertha is een jong meisje en kan daar niet blijven.

- Neen...

Martha hulde zich in een mantel van haar moeder... Haar bleek gelaat omlijst door de zwarte kap was er nu nog meer een van smart... En allerdroevigst blikten de ogen als diep in de ruimte.

- We gaan, zei vrouw Legein tot haar man.

- Ja, en treuzel ginder niet. De madam zal wel weer onwillig zijn... maar belooft haar van mij een goede rossing, als ze niet seffens meekomt. 't Kasteel van de baron ! De Boche nooit komt niet... en de Rus naar Berlin... en de Boche een formidabel kloppink krijg. Maar hij zit ver van hier, de baron, nu de Duitsers branden en moorden, en, als ik dan bedenk, dat hij een meisje alleen op 't eindelijk kasteel laat, zou ik uit mijn vel springen van kwaadheid.

- Houd u nu maar kalm. De baron hoort het toch niet.

- Maar 'k zal het hem mardjie toch in zijn nobel aangezicht zeggen, als ik hem weerzie. Voor hem kunt ge nu door de avond dolen en dompelen.

- Seffens terug ! riep Legein hun nog na. 't Is verduiveld waar, mompelde hij. Al die baronnenstreken. Hij en zijn wijf zitten nu veilig in Parijs of dieper in 't Franse nog, en lachen een keer met de boeren, die ze bedrogen. 'k Ben niet gerust, zo lang mijn vrouw wegblijft. Maar ik kan niet gaan. 'k Heb gisteren en deze morgen te veel van mijn voet gevraagd. Wie kan er nu ook stil zitten.

- Ze konden al weer zijn, mompelde de boer na een uur wachten. Ik ben niet gerust... Zou Bertha weer onwillig zijn ?

Eensklaps hoorde hij in de nabijheid schieten.

- M'n ziele, 't begint hier ! kreet hij verschrikt.

Hij luisterde angstig naar 't geweld en kromde zich van onrust om vrouw en dochters. Hij kroop bijna tot aan de deur en trok ze open.

- Brand ook ! 't Huizeke van Vincke... En een gevecht...

Een kogel sloeg vlak voor hem een tak af. Een ander boorde door 't venster-luik.

- 't Is hier niet veilig... 'k Zal me in de beerput duiken... die is toch droog. En moeder kan nu niet terugkeren. En als ze roept, hoor ik haar daar toch ook.

Op handen en voeten kroop Legein naar zijn schuilplaats. 't Geweld nam toe... en de boer durfde zijn hoofd niet door de opening steken.

- Hoornaerts deed 't best van te vluchten. Nu moesten er eens kogels in mijn stal slaan. De arme beesten. O, hoor toch eens. Moeder zal wel op 't kasteel gebleven zijn. Ze kon niet meer door... Wat tijden toch !

Eindelijk hield het geweervuur op, maar soldaten schenen nu de hoeve te bestormen. Legein hoorde hen tieren en roepen... en ze bleven de ganse nacht heen en weer lopen. Hevige vrees beheerste de eenzame, zodat hij zijn schuilplaats niet durfde te verlaten.

- Dat moet ik nu verdragen, zei Legein bij zich zelve. Vluchten in mijn beerput, binst dat vreemden in uw huis moorsen. En 't zou hier geen oorlog worden. Desmedt zegde het, en de baron ook. 'k Wou dat Bertha hier was met moeder en Martha. Als ze maar meekomen wil... God, 'k zou 't besterven, als er wat Bertha gebeurde... Ze is jong en schoon... 'k Ben dikwijls te bot tegen haar en 'k zie ze toch zo zielsgaarne... O, God, breng ze allen weer en bewaar ons.

En Legein vouwde de handen in gebed... Eindelijk toch week de nacht en eensklaps werd het wonderlijk stil.

Toen kroop Legein naar buiten. De deur van zijn woning stond wijd open. Binnen lag alles overhoop. Huisraad was verbrijzeld tussen scherven van kommen en flessen. Een stank walmdde door de kamer want tegen de muur hadden woestelingen aan hun behoeften voldaan.

- De smeerlappen ! riep de boer uit. En ze hebben fel gegeten ook... brood en vlees. Mijn hesp is verdwenen, en mijn vat bier zal wel uit zijn... waar zou moeder blijven ? 'k Ben toch niet gerust, kon ik maar naar Hooglinde. Wel, 't is hier lijk een varkenskot.

Hij hinkte tot op de weg. Daarop 't veld had men gevochten. De Fransen waren teruggetrokken, en hadden hun doden en gekwetsten meegenomen. Legein drentelde wat rond. Hij had hevige pijn in de voet, maar hij hoopte zijn echtgenote en dochters te zien opdagen. Eensklaps bleef hij ontsteld staan. In een gracht lag een lijk.

De boer maakte het teken des kruises...

- Een jonge Duitsman, mompelde hij dan... Zou hij wel dood zijn ?

Hij trok het lichaam omhoog tegen de oever... en 't rustte nu onder een boom.

- Ja, hij is dood... 't Is toch wreed ! Bezie me dat nu ! Ze hebben hem zeker niet gevonden, omdat hij zo diep lag. Wie weet wat de dompelaar nog afgezien heeft... Wat moet ik nu doen ? 't Beste is er niet aan te raken.

- Hei, boer, 't gaat ervan door op de plaats ! klonk een stem door de nog heersende duisternis.

Legein wendde zich om en zag Jozef Lauwe, die op een kruiwagen zijn oude moeder wegvoerde. De jonge man rustte nu even.

- Vlucht ge ? vroeg de baas van Doornhage.

- Ja... Ze duivelen weer.

- Zijn de Duitsers op de parochie ?

- Ja ! De Fransen moesten aftrekken. En nu beweren die sloebers, dat de burgerij de Fransen gehaald en geholpen heeft. De burgemeester krijgt slagen. Ze dansen en huilen en tieren er rond als Lucifer en alle hellewichten. Ze zeggen, dat de kerk in brand moet. Er loopt daar een overste rond met een stem lijk een klok. De vent schreeuwt als een zot en heeft een revolver in de hand zo lang als zijn arm. Ja, ze zijn bezig. Steenhove krijgt er van ! 't Is als te Aarschot.

- Ze hebben hier ook gevochten. Daar ligt ook nog een dode...

- Waar ? M'n ziele, ja. Let maar op. Ik trek er van door, maar Onze Lieve mag weten waar. Een uur of twee van hier, tot hun wreedheid uitgeraasd is. En gij ?

- Mijn vrouw en dochter zijn niet thuis. Ze gingen gisteren naar Hooglinde en ze keerden niet terug.

- Ja, 't zijn wrede tijden... God betere 't... Wel, m'n ziele, ik hoor stappen.

- Soldaten ?

- Ik denk het... 'k Rijd rap voort, hé, moeder ? Dat ge 't nog op uw oude dag moet tegenkomen !

Legein bleef alleen achter.

- Och, Here, wat moet ik doen ? vroeg hij zich angstig af... Ja, 't zijn soldaten. En als ze nu eens kwaad willen. 'k Ga naar de beerput.

En op een been hinkte de landman naar zijn schuilplaats, waar hij zich neerhurkte. In spanning wachtte hij af, wat er gebeuren zou.

Legein hoorde stemmen... 't Was Duits...

?- Ik blijf verdoken, zei hij... Hoor die ene vloeken en tieren. Een stem als een kanon. Neen, die kerel moet mij niet zien. 'k Blijve stillekens hier ! Hoor-naert had geen ongelijk te vluchten, dacht de boer. Zo die vijand op uw hof is toch eendelijk !...

Maar Legein zag het niet hoe een Duitse overste naast een hond liep. Hij hield een revolver in de hand en het lantaarnlicht flikkerde door de duisternis, die stilaan week.

Eensklaps bleef de hond blaffend voor de put staan.

- M'n ziele, ze gaan mij vinden ! Dat dat smerig beest wilde voortgaan.

Wat later klonk het ruw :

- Heraus !

Legein hield de adem in.

- Heraus of wij schieetn ! herhaalde de Duitser, die met het licht in de put scheen.

Nu moest de boer zijn hol wel verlaten (1). Met de vrees laaiend in zijn blik, en rillingen over 't lichaam, kroop de weerloze naar boven... De gloeiende ogen van de speurhond waren op hem gericht. Een officier joeg het dier achteruit, gaf Legein een schop en riep :

---

(1) Alles naar waarheid.

-Ha, hier hebben we een franc-tireur !

Op 't gras lag de jonge Duitse soldaat, die men van onder de boom bij de gracht had gehaald.

- Daar ! schreeuwde de officier en hij wees naar het lijk.
- Ik vond hem in de watergang, mijnheer, stamelde de boer.
- Ha, gij vindt hem ! Hoort ge het, hij vond hem !

Eensklaps werd het Legein duidelijk waarvan ze hem beschuldigden... Van een moord !

- Ik meneer ! riep hij heftig. Ik, die Duitser vermoord ?
- Ge liegt natuurlijk weer ! Dat doen al de zwijnhonden van Belgen !
- Mijnheer, er is hier gevochten ! O, heb deernis met mij. Ik heb een vrouw en twee dochters...
- Waar ?

- Ze zijn niet thuis...

- Ha, ze zijn niet thuis ! Ze hebben met u, die arme jongen binnengelokt, hem dan eten en drinken gegeven en, als hij vertrouwend onder uw dak zat hem vermoord. Ze moesten dan weggaan en gij kroopt in uw put. Gisteren heeft heel dit verdomde dorp ons verraden. Maar 't wordt gestraft en gij ook. Kaput moet ge, duivelse franc-tireur.

Legein zakte op de knieën en hief smekend de handen op.

- Bij mijn zielezaligheid, mijnheer, ik misdeed niets ! kermde hij. Zoek mijn huis af. Ik heb geen wapen... Ik zag de dode in de gracht en ik heb hem er uit gehaald, om te zien of er geen leven meer in was. 'k Deed het om bestwil !

- Ha, hoort ge het, hij is er bij geweest. De loeder heeft hem nog verder afgemaakt. Gij, zwijnhond. Kaput moet gij nu !

In het morgenlicht dat tussen de gouden bladeren van 't boomgaardje zweefde flitste een bajonet...

- Vrouwe... Och Here !...

Die doodskreet klonk door de ochtend... Een bloedstroom gudste over 't gras en grijnzend trok een Duits soldaat zijn bajonet uit 't doorstoken lijf... Nog eenmaal opende Legein de ogen...

- Kaput ! riep de officier en hij schoot zijn revolver in 't oor van de Vlaamse landman af

- Zo zullen we hun leren, dat 't Duitse leger veilig wil zijn, hernam de moordenaar.

Zijn mannen grinnikten...

- Delf een graf ! gebood de offivier. Niet voor dat zwijn... maar voor onze kameraad. Daar tegen de haag...

De spaden glinsterden. De morgen ontwaakte over 't hoeftje en 't land. In een perelaar schuifelde een vogel en op 't dak sjilpten de mussen... Vlaanderen tooide zich nog met 't laatste schoon van de herfst...

En hier lag een vermoorde... en achter het woud bonkte 't kanon. Een soldaat maakte een kruis van latjes. En toch beefden zijn handen niet, bij deze ontwijding. 't Heilig teken daar waar de duivel geschaterd had. Och, voerden ze 't niet in overmoed op hun gordel « Gott mit uns », zij, die voortdurend 't eerste gebod van 't Evangelie schonden !

De officier gaf weer een bevel... Men wikkelde de jonge soldaat, die niemand naar Vlaanderen geroepen had om er te komen sterven, in zijn grijze mantel en legde hem in 't graf.

- Shako's ab ! kommandeerde de overste. Wir wollen ein Unser Vater beten !

Hij sprak het gebed uit, maar huiverde niet, toen hij mompelde : « Vergeef ons onze schulden ». En zijn schuld was groot toch, vlekte daar rood in 't onbarmhartig vergoten bloed op 't gras en de kleding van de Vlaamse landman, gaapte in de vreselijke wonde, grijsde van 't verwrongen, bleke gelaat.

- Shako's auf ! riep de officier weer en met dezelfde schok als waarmee ze de benen tegen elkander sloegen of 't geweer laadden, gehoorzaamden ze nu ook, zij, die slechts raderkens waren der ontzaglijke, Duitse oorlogsmachine...

- Sluit het graf !

En de aarde viel dof neer.

Zo werd de jonge Duitser ter ruste gelegd op 't erf van een Vlaams hofje, waar men nooit aan geweld had gedacht, maar na een dag van geslaaf en gezwoeg tevreden en God dankend het brood en de pap werd gedeeld.

- Dat zwijn moet daar blijven liggen ! riep de overste, en hij trok met zijn mannen weg.

De bloedhond joeg achter hennen, die verschrikt kakelend wegschoten, maar 't dier greep er een en beet het dood... De overste lachte luid... Welk onderscheid was er tussen 't stomme beest en hem !...

't Werd weer stil om Doornhage. Vliegen gonsden boven het lijk en zoemden rond 't bloed, dat langzaam stolde... Ginds kwam een gestalte over het veld... 't Was Bertha... Ze had de nacht bij Wouters doorgebracht en kwam nu naar huis... Ze vreesde Fried en meed nog 't kasteel. Ze had dus haar moeder en zuster niet ontmoet... Hevig neep haar de wroeging in 't hart, en daarbij kwam de vrees, dat haar schuld nu uit zou komen... Als Fried eens sprak...

Bertha trad door de poort...

- Jezus... Maria... een mens ! kreet ze...

Ze had de dode gezien en wilde vluchten. Maar toen herkende ze de vermoordde...

- Vader, och Here, vader. Als een kreet klonken die woorden over 't hof, en de vogel, die in de perelaar floot, vloog verschrikt op.

Het meisje viel op de knieën naast de dode...

- Vader, jammerde ze weer... O, dood... en ik... ik heb er ook schuld aan ! Ik hielp de Duitsers ! 'k Kon gisteren Fried gevangen laten nemen... en ik liet hem de Fransen aanvallen, hier bij ons hof.

Ze schreeuwde nu 't zo lang verdoken geheim uit.

- O, ik zal gek worden ! riep Bertha dan... en ze kromde zich als in vreselijke smart. Arme vader... ge ligt hier vermoord... En ik ! O, God, wat moet ik doen; wat moet ik toch doen ! Waarom hebben zij mij niet omver gestoken !

In haar wanhoop sloeg ze de armen omhoog en ze dacht niet meer aan de omgeving, vroeg niet, waar moeder en zuster konden zijn, maar onder 't branden van haar schuld uitte ze haar wroeging en smart. Zo lag ze daar, nu languit, dan geknield, of steunend tegen de haag, terwijl de zon over de boomgaard speelde.